

Hoe 'postchristelijk' is onze cultuur?

Of je onze cultuur beschouwt als 'postchristelijk' hangt heel erg af van (1) wat je als 'christelijk' beschouwt, (2) of je zelf gelovig bent of niet, en (3) hoe je de toekomst inschat.

[Ignace Demaerel](#)

Ignace Demaerel is de mede-oprichter van denktank Inspiratio.

27/3/2024 Leestijd 4 minuten

Portalen aan de westgevel van de Kathedraal van Reims.

foto © Flickr - Steven Zucker

Of je onze cultuur beschouwt als 'postchristelijk' hangt heel erg af van (1) wat je als 'christelijk' beschouwt, (2) of je zelf gelovig bent of niet, en (3) hoe je de toekomst inschat.

Onze westerse cultuur wordt vaak 'postchristelijk' genoemd, maar is dit een feit, een mening of een wens? Wie heeft dat eigenlijk besloten of 'gedecreteerd'? Is dat een product van een (neutrale) observatie of een (ideologisch gekleurde) droom? En als het iemands 'observatie' is, is deze dan wel grondig gebeurd? En objectief?

Want de feiten en statistieken tonen aan dat, ondanks een algemene daling, een stevige meerderheid zich nog steeds als 'christelijk' beschouwt. De meest recente cijfers van de onafhankelijke denktank

Pew Research Center, uit 2018, geven het volgende beeld over West-Europa. In België noemt 56 procent zich christen, in Nederland (het enige Europese land onder de helft!) 48 procent; in Portugal 83 procent, zelfs in het zeer seculiere Frankrijk 64 procent. Met een gemiddelde van 71 procent kan je de christenheid in Europa absoluut niet afdoen als een ‘miniem of uitstervend groepje’.

In de marge

Maar er zijn natuurlijk ook feiten die de andere kant staven. De cijfers van het kerkbezoek – minstens éénmaal per maand – zijn in dalende lijn en laag: in België 10 procent, in Nederland 12 procent (terwijl de VS nog 50 procent hebben). Op de vraag of godsdienst voor iemand ‘zeer belangrijk’ is, antwoordt in België 10 procent positief, in Nederland 18 procent – ter vergelijking: Roemenië 55 procent en de VS 53 procent. Het is duidelijk dat religie in onze cultuur niet meer in het centrum staat, maar in de marge: ze is geduwd naar ‘de kerk en privé’.

Je kan je ernstig afvragen of zulke ‘gelovigen’ nog als ‘christelijk’ kunnen beschouwd worden

Niet alleen in cijfers zien we de achteruitgang, maar ook in de geloofskwaliteit zelf. Als je onder hen die zich ‘christen’ noemen, zou vragen of ze geloven dat Jezus de Zoon van God is, de enige weg tot verlossing, opgestaan is uit de dood..., dan zou je schrikken. Het geloof is heel erg uitgehold, verwaterd, verdund: het verschil met zedenleer is soms erg klein. Je kan je ernstig afvragen of zulke ‘gelovigen’ nog als ‘christelijk’ kunnen worden beschouwd.

Spirituele burn-out

De cijfers van Pew tonen wel aan dat het vooral Europa is dat erg gesecculariseerd is: in andere continenten zien we soms het tegendeel, en groeien kerken explosief. In Zuid-Amerika beschouwt 90 procent zichzelf als christen. De grootste megakerken (> 50.000 leden) zijn te vinden in Azië, Afrika en Zuid-Amerika. De allergrootste – in Seoul, Zuid-Korea – groeide op 35 jaar tijd van vijf leden naar 700.000. En deze ‘nieuwe christenen’ zijn vaak veel enthousiaster en vuriger voor hun geloof, en brengen het door

migratie weer terug naar Europa. Het 'oude Europa' scoort duidelijk het laagst van alle continenten: lijden wij hier aan een soort spirituele burn-out?

Dat het christendom in de westerse wereld niet meer het monopolie heeft, is duidelijk. Of het nog 'dominant' is in de cultuur, is al moeilijker te bepalen: de invloed van de morele waarden is nog zeer sterk, ook bij niet-gelovigen. Critici zeggen dat de seculiere, humanistische waarden voor 90-95 procent van de christelijke waarden 'geleend' zijn: de vruchten worden van deze boom geplukt, maar de boom zelf wordt verworpen.

In de jaren '70-'80 voorspelden sommige atheïsten dat, gezien het dalende kerkbezoek, het nog maar enkele decennia zou duren voor het christendom definitief voorbij zou zijn. Zij verkneukelden zich al bij de gedachte dat spoedig alle kerken musea zouden zijn. Maar gaandeweg werd duidelijk dat deze voorspellingen allemaal niet zijn uitgekomen: op sommige plaatsen vindt een herleving plaats. Er komen nieuwe kerken en bewegingen op, ook onder jongeren. Atheïsten kunnen moeilijk verwerken dat ondanks meer wetenschap en kennis religie toch niet afneemt.

Tegen de stroom in

Hoewel het christendom verre van dood is, is de mainstream in onze cultuur in deze tijd zeker wel seculier. Geloven is erg 'tegen de stroom in': het is niet 'cool' of 'hip'. Het lijkt of je dit moet verantwoorden: of je er niet een beetje voor schaamt? Ben je wel mee met de tijd, verlicht? Zoals er vroeger sterke sociale druk was om te geloven, werkt deze nu in tegengestelde richting. Zoals deze stem in de media vroeger het monopolie had, wordt ze nu doodgezwegen: christelijke referenties worden geboycot uit naam van neutraliteit en secularisme. Toch een beetje vreemd voor een continent waar de meerderheid zich nog altijd christen noemt.

Volgens het postmodernisme zijn alle 'grote verhalen' (ideologieën of -ismen) definitief voorbij: modernisme, communisme, socialisme, kapitalisme, liberalisme... Dus niet alleen het christendom! We zitten dus eerder met een algehele spirituele crisis waarbij we níets meer geloven.

En als we 'post-' zijn, wat zijn we nu dan? Want het is makkelijk iets af te breken en buiten te gooien, maar wat komt ervoor in de plaats? Is er een ernstige kandidaat-opvolger in zicht? Sommigen geloven dat de neerwaartse curve na een dramatisch dieptepunt weer naar boven zal buigen en er een revival zal plaatsvinden. Anderen zeggen dat we vandaag multireligieus zijn, vrijelijk gaan shoppen op de levensbeschouwelijke markt. Is religie vervangen door 101 vormen van zelf gebricoleerde spiritualiteit, en zijn we 'religie-fluïde'? Ieder maakt een god naar zijn eigen beeld en gelijkenis, naar eigen behoefte?

Secularisme

Of zal het secularisme de lege plaats invullen? Als het van de vrijzinnigheid afhangt, komt er zeker niets in de plaats van kerk of God. Elke mens bepaalt zijn eigen waarden en normen of hogere doelen: een humanisme dat de mens op Gods rechterstoel plaatst. Zal de mens dan eindelijk alle problemen zelf oplossen op een betere, rationele en humane manier? Euh... Voor dit '-isme' moet je véél *geloof* hebben, nietwaar?

Deze groepen, met onderling nog vele verschillende visies, zijn in feite ook slechts een minderheid. Als we collectief kiezen om in niets hogers te geloven, wordt dan automatisch materialisme of hedonisme de nieuwe 'religie'? Nihilisme is slechts één stap verwijderd van cynisme. De mensen die blij zijn met het 'postchristelijke', hebben dus ook serieuze vragen te beantwoorden.

Kortom, of je onze cultuur beschouwt als 'postchristelijk' hangt dus heel erg af van (1) wat je als 'christelijk' beschouwt, (2) of je zelf gelovig bent of niet, en (3) hoe je de toekomst inschat. Maakt u zelf de analyse?